

Slikovnica - prvi djetetov prozor u svijet

Nimčević, Ira

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:464044>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IRA NIMČEVIĆ

SLIKOVNICA – PRVI DJETETOV PROZOR U SVIJET

Završni rad

Pula, srpanj 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IRA NIMČEVIĆ

SLIKOVNICA – PRVI DJETETOV PROZOR U SVIJET

Završni rad

JMBAG: 0303085976, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Metodika govorne komunikacije

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: pedagogija ranog i predškolskog odgoja

Mentor: prof. dr. sc. Nevenka Tatković

Pula, srpanj 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Ira Nimčević**, kandidatkinja za prvostupnicu odgojitelja predškolske djece ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, **Ira Nimčević** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „**Slikovnica – prvi djetetov prozor u svijet**” koristi tako da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj:

UVOD	1
1. MJESTO SLIKOVNICE U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI	2
2. SLIKOVNICA	3
3.1. Važnost ilustracije i teksta u slikovnici	6
3.2. Važnost čitanja slikovnice	8
3.2.1. Poticajna okolina	9
3.2.2. Dijaloško čitanje	10
3.2.3. Rituali čitanja	11
3. POVIJEST SLIKOVNICE	12
4.1. Kratka povijest razvoja slikovnice u svijetu	12
4.2. Počeci slikovnice u Hrvatskoj	14
4. ULOGA SLIKOVNICE U RAZVOJU DJETETA	16
5.1. Kvalitetna slikovnice i primjerenost slikovnice dobi djeteta	18
5. FUNKCIJE SLIKOVNICE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU	19
6.1. Informacijsko – odgojna funkcija	19
6.2. Spoznajna funkcija	19
6.3. Iskustvena funkcija	19
6.4. Estetska funkcija	20
6.5. Zabavna funkcija	20
6.6. Govorno – jezična funkcija	20
7. VRSTE SLIKOVNICE	21
7.1. Slikovnice po obliku	21
7.2. Slikovnice po strukturi izlaganja	25
7.3. Slikovnice prema sadržaju	25
7.4. Slikovnice s obzirom na likovnu tehniku	26
7.5. Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta	29
7.6. Slikovnice prema doživljaju i namjeni	29
8. PRIMJER STVARALAČKOG PRISTUPA SLIKOVNICI U RADU S DJECOM 30	
8.1. Mogućnosti metodičko-stvaralačkog pristupa slikovnici u radu s djecom	33
9. ZAKLJUČAK	35
10. LITERATURA	36
Knjige:	36
POPIS SLIKA	38
SAŽETAK	39
SUMMARY	40

UVOD

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete upoznaje. Od rođenja dijete posjeduje mogućnost slušanja i gledanja. Upijanjem poticaja iz okoline razvija svoje emocije i osjetila te kasnije govor, komunikacijom s roditeljima i okolinom. Nakon govora dijete uči slova te ih povezuje u riječi, a kasnije je sposobno i čitati. Vrlo je važno od najranije dobi nuditi djetetu slikovnicu, poticati ga na aktivno slušanje sadržaja, prepričavanje, prepoznavanje i imenovanje likova...

Nikada nije rano započeti čitati slikovnicu djetetu. Tako izgrađujemo jedan poseban osjećaj bliskosti i povezanosti s njim. Uključivanjem djeteta u proces čitanja, ubrzano i snažno utječemo na njegov cjelovit razvoj, posebice emocionalni. Zajedničkim čitanjem djeci stvaramo predodžbu o slikovnici kao obliku igre i izvoru uživanja.

Uz slikovnicu dijete prvi put doživljava svijet oko sebe. Nakon prvog susreta s njom, ono prati samo ilustracije, a kasnije polako uči prepoznavati slova i čitati. Čitajući razvija vlastito samopouzdanje pa će i nadalje rado čitati ili tražiti da mu se čitaju slikovnice koje tematski i sadržajno dotiču iskustvene slojeve njegovog samopouzdanja.

Slikovnice su važne i za razvoj dječje mašte i kreativnosti. Čitajući ih, likovi i događaji iz slikovnica ulaze u njihov svijet mašte. Identificiraju se s junacima iz priča, uče kroz njihove pogreške i uspjehe te stječu bezbroj spoznaja o svijetu koji ih okružuje, ali i svijetu mašte.

1. MJESTO SLIKOVNICE U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI

Dječja književnost je dio književnosti koji obuhvaća djela koja po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi, a koja su ili svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine, postala prikladnija za dječju dob te ih gotovo isključivo ili najviše čitaju djeca, smatra Crnković (1967).

Autori Hameršak i Zima (2015) prilikom definiranja pojma dječje književnosti u prvi plan stavljaju dječje likove i junake. U dječjoj literaturi najveći broj likova su djeca, no nije uvijek nužno, pojavljuju se i odrasli, životinje i druga fantastična bića.

Kako znamo da neka knjiga pripada dječjoj književnosti? Autori Crnković i Težak (2002) navode da postoje tri značajke. Prva značajka bi bila da je knjigu napisao „dječji pisac“ i svjesno ju namijenio djetetu, druga da ju je izdao dječji nakladnik, a treća da je knjiga dospjela u knjižnicu na police koje su namijenjene djeci. Hameršak i Zima (2015) smatraju da knjiga može pripadati dječjoj književnosti iako nema ni jednu značajku od tri navedene. Moguće je da ju djeca čitaju, a pisac nije namijenio knjigu djeci, nije ju izdao dječji nakladnik te je knjižničari nisu smjestili na police koje su namijenjene djeci.

Pisac koji piše ciljano samo za djecu, mora se vratiti u doba djetinjstva. U pisanju knjiga za djecu vrlo je važna mašta i kreativnost koja će zainteresirati djecu. „Ako čitanje bude zabavno, dijete će ga zavoljeti. Ako ne bude, bježat će od njega kao od kuge“ (Zimmermann i Hutchins, 2009). Važno je da dijete u najranijoj dobi prepozna što mu sve čitanje pruža, da gleda na knjigu kao predmet zabave kroz koji može usvojiti nova znanja i vještine koje su potrebne za život.

„Slikovnica, dječja poezija, priča i dječji roman glavne su vrste dječje književnosti, dok basne, roman o životinjama, pustolovni i povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela spadaju u „drugu“ skupinu djela koja nisu primarno namijenjena djeci“ (Crnković, Težak, 2002).

2. SLIKOVNICA

Slikovnicu kao prvu djetetovu knjigu, svaki autor objašnjava na drugačiji način te joj nadodaje mnoge značajne funkcije.

Autorica poglavlja „Likovni govor slikovnice“ Vera Kos-Paliska (1997: 89) navodi da je „slikovnica prvo likovno-literarno djelo s kojim se dijete susreće i doživljava svim osjetilima.“ Slikovnice se razlikuju prema uzrastu, stoga treba odabrati slikovnicu primjerenu uzrastu djeteta i paziti na njen estetski izgled i edukativnu vrijednost. Tako kod djece odgajamo pozitivna čuvstva i razvijamo njihov estetski senzibilitet. U slikovnicama likovni elementi trebaju biti jasni, zanimljivi te posebno voditi računa o boji i dinamici. Djecu privlači boja, osjećaj za boju im je urođen. Tekst u slikovnicama mora biti kratak, jasan te razumljiv djeci. Kako bi djeca brže i lakše upamtila tekst, preporučuje se i rima u slikovnicama. Mnogi smatraju da je ilustracija manje vrijedna od teksta, ali to nije tako, jer knjiga može biti mala galerija u svakom domu. Sadržaj teksta, ljepota ilustracije, izbor sloga, kvaliteta tiska te solidarnost uveza sve su to elementi koje slikovnica treba imati (Javor, 1997).

Slikovnica je kako sama riječ kaže skup malenih slika. Malene slike u slikovnicama nazivamo ilustracijama. Ilustracije daju karakter slikovnici. Dakle, slikovnice su bogato ilustrirane knjige za djecu. Ilustrator je kreator-interpretator slikovnice, on mora tekst koji je napisan protumačiti na svoj način te ga poistovjetiti slikom. Dobar interpretator ne zatvara granice interpretacijama. Njegov doživljaj teksta je likovno djelo koje pojačava ugođaj cijele slikovnice. Ilustrator navodi čitatelja da čita između redaka te da samostalno asocira nove slike, ilustracije. Tako se u slikovnicama ostvaruje jedinstvo slike i priče. U slikovnici priča može biti ispričana i bez riječi, odnosno, sadržavati samo slike. Slikovnice se najčešće stvaraju za djecu, ali dobne granice nema, jednako zainteresirani mogu biti i odrasli (Hlevnjak, 2000).

Crnković (1967: 12) navodi da je „slikovnica prva knjiga koju dijete dobiva u ruku.“ Autor Stričević (2006) također smatra da je „prva djetetova knjiga slikovnica koja svakodnevno uveseljava, obrazuje i odgaja djecu rane dobi te ih tako upoznaje sa suvremenim svijetom.“ Slikovnica je najbogatiji izvor pisane riječi s kojom se dijete

susreće u najranijem djetinjstvu. Zbog različitih oblika i materijala od kojih može biti napravljena slikovnica te zbog svih funkcija koje posjeduje, možemo reći da je slikovnica prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci.

Kada se proučava dječja književnost, slikovnica bi trebala imati prvo mjesto. Slikovnica se već od prve godine djetetova života nalazi u njegovim rukama. No, slikovnica ne mora nužno uvijek služiti za čitanje. Ona može biti igračka ili karton za slaganje. Često slikovnica sadrži samo slike bez teksta. Najvrjednije su one slikovnice koje su jedinstveni spoj slikara i pjesnika u jednoj osobi. Autori Crnković i Težak (2002) smatraju da djetetovo zanimanje za slikovnicu prestaje u drugom razredu osnovne škole kad djeca mogu samostalno čitati. Prilikom čitanja slikovnice podjednako su važna dva koda komunikacije: likovno i jezično predstavljanje stvarnosti. Podjednako su važni i likovni i književni elementi u slikovnici, no ne treba smetnuti s uma činjenicu da postoje slikovnice bez riječi, ali ne postoje slikovnice bez slika. Nije važno je li slikovnicu zamislio pisac ili slikar, važno je da ona nastaje sukladno suradnji oba umjetnika. Može se reći da je slikovnica sličnije filmu, nego ilustriranoj knjizi.

Prema autorima Crnković i Težak (2002) slikovnica tematski može biti vrlo raznolika, ali po doživljaju i namjeni je umjetnička ili poučna. Umjetničke slikovnice uspostavljaju doživljaj između čitatelja (gledatelja) i svijeta. Pravih umjetničkih slikovnica jako je malo, jer je velika mogućnost da nastane kič. S druge strane, poučne ili informativne slikovnice djecu upoznaju s okolinom, biljnim i životinjskim svijetom te cjelokupnom prirodom i društvom oko djeteta.

Slikovnice sadrže ilustracije, uz koje može biti tekst te prenose priču koja djecu uveseljava i privlači. U slikovnicama koje imaju tekst i ilustraciju, autor i ilustrator zajedno čine da slikovnica „djeluje“. Književna autorica Tracy Marchini (2011) navodi da „uspješna slikovnica ima sljedećih 9 čimbenika:

- ilustracije koje su zanimljive, raznolike i šarene
- snažni likovi koji se mogu pobuditi osjećaje
- humor
- snažan i jedinstven koncept
- elementi rime i ponavljanja

- zanimljiva radnja
- bogat rječnik
- ponovna čitljivost¹

Slikovnica se tipski razlikuje od ilustrirane knjige. Dva različita termina postoje i na njemačkom jeziku (Bilderbuch – illustriertesBuch) i na engleskom jeziku (Picture Book – IllustratorBook). „Važnost slikovnice je da ima nekoliko funkcija koje su potrebne u odgoju čitatelja, a to su: spoznajna, zabavna, iskustvena, estetska i informacijsko-odgojna funkcija" (Čačko, 2000: 15).

¹Marchini, T. (2011) *9 Factors That Make A Picture Book Successful*. Pristupljeno 15.05.2021. sa <https://tracymarchini.com/2011/02/14/9-factors-that-make-a-picture-book-successful/>

3.1. Važnost ilustracije i teksta u slikovnici

U slikovnici posebnu važnost uz tekst ima ilustracija. Ilustracija na umjetnički način objašnjava temu obrađenu u tekstu. Ilustracije u slikovnicama obično proširuju priču, pružaju djetetu okvir za dodatno razmišljanje. Slikovnicama se služe i djeca koja ne znaju čitati te su ilustracije u slikovnicama vrlo važne kako bi prepoznali radnju slikovnice. Za djecu najranije životne dobi, slika je bolja komunikacija nego riječ. Dijete će na temelju slike ispričati priču na svoj način. Ilustracija se može opisati kao vizualno sredstvo koje govori samo za sebe s ciljem prenošenja informacije, smatra Barac (2016). U likovnom smislu, ilustracija povezuje slikarsko umijeće kako bi pojednostavila popratni tekst, razbila monotoniju ili poboljšala vizualni izgled slikovnice. Ilustracija može biti prikazana u obliku crteža, slike, fotografije ili u obliku njihove međusobne kombinacije.

Ilustracija je sredstvo koje potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku te pridonosi razvoju likovnog stvaralaštva. Djetetu je potrebno ponuditi slikovnice s likovno vrijednim ilustracijama kako bi vidljiv pomak u razvoju. Slikovnice s vrijednim ilustracijama potiču dijete na razvoj mašte i kreativnosti.

Autorica Balić-Šimrak (2012) u svojoj knjizi „Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama“ navodi da su slikovnice s likovno vrijednim ilustracijama one u kojima vlada harmonija i ritam boja, stilska pročišćenost te jedinstvena kompozicija koja dijete vodi kroz radnju. Ista autorica objašnjava da pri izradi ilustracije postoje različiti stila, a dijeli ih na sljedeće:

- *apstraktni stil* – ističe likovne elemente poput boje, forme i koncepta
- *stripovski stil* – podsjeća na stripove, zaigran i često smiješan
- *ekspresionistički stil* – naglašava emociju putem boje
- *impresionistički stil* – naglasak na svjetlosnim efektima
- *folklorni stil* –nadovezuje se na tradiciju u smislu sadržaja i tehnika izrade
- *naivni stil* – odlikuje se dvodimenzionalnošću i plošnim slikarskim pristupom
- *realistički stil* – objekte i likove tretira precizno, uredno i realistički
- *nadrealistički stil* – iznenađujući prizori s mnoštvom maštovitih detalja
- *romantičarski stil* – raskošno ukrašavanje oko prizora u slikovnici

Zašto su ilustracije važne u slikovnici? Dobre ilustracije omogućuju djetetu da promisli o pročitanom te da proširi čitateljsko iskustvo. Kvalitetna ilustracija obogaćuje i djelo i čitatelja, navodi čitatelja na razmišljanje. Djeca koja još ne znaju čitati, kroz dobre ilustracije, razvijat će maštu i kreativnost te tako kreirati svoj doživljaj slikovnice.

Slikovnica se smatra najbogatijim izvorom pisane riječi s kojom se dijete susreće u najranijoj dobi. Ono tada više pažnje posvećuje slikama nego tekstu kojeg još ne raspoznaje. Kad dijete nauči čitati, tada veću pozornost posvećuje tekstu u slikovnicama. Tekst u slikovnici mora biti slikovit i sažet, ali oslobođen nepotrebnog kiča. Također, mora biti jasan i sadržavati rimu kako bi ga djeca brže i lakše zapamtila (Kos-Paliska, 1997). Slikovnice posvećene djeci u najranijoj dobi su najčešće bez teksta kako bi dijete moglo samostalno zamišljati radnju slikovnice. Ako ima slova, onda su ona krupna i jednostavna, dok su kod starije djece slova manja. Tekst je u takvim slikovnicama pisan u obliku stihova kako bi bilo zabavnije.

U slikovnicama jednako važnu ulogu imaju slike i riječi. Kako navode Balić-Šimrak i Narančić-Kovač (2012: 12) „u slikovnici su riječi i slike toliko upućene jedne na druge da ih nije moguće razdvojiti, a da ne razorimo i samo djelo.”

3.2. Važnost čitanja slikovnice

Djeca se služe slikovnicama od najranije dobi. U početku gledaju samo slike te na temelju toga stvaraju sami svoju priču. Vrlo je važno čitati djeci, kako bi kasnije i oni sami znali čitati. Posebnu notu ima interakcija između roditelja i djece za vrijeme čitanja. Dijete treba biti uključeno u čitanje slikovnice. Tijekom čitanja djetetu treba postavljati pitanja te razgovarati o slikama u slikovnici. Važno je poticati ga na koncentraciju i slušanje za vrijeme čitanja slikovnice te postavljati dodatna pitanja kako bi ono obraćalo pažnju na detalje. Tijekom čitanja slikovnice važno je biti dobar interpretator kako bi se što bolje dočarala priča. Čitajući, omogućavamo djeci da se sprijatelje s knjigama i da u tome uživaju. Razvijamo vještine početnog čitanja i pisanja, proširujemo razumijevanje jezika, potičemo samopouzdanje te bogatimo dječji vokabular. Važno je da se djecu ne prisiljava na čitanje, ako oni to ne žele. Uz sve aktivnosti koje se provode, treba unijeti i dozu opuštenosti, zabave, vedrine, topline i bliskosti. Djeci treba ponuditi raznolikost te mogućnost da sami odaberu što ih zanima. Tako će kroz zabavu i igru zavoljeti pisanu riječ, kao i čitanje.

Autorica Čudina-Obradović (2003) smatra da je čitanje važno djeci rane i predškolske dobi. Svakodnevnim druženjem djeteta i slikovnice događaju se aktivnosti kao što uživanje u slušanju priče, zajedničko čitanje slikovnice s roditeljem te razgovor i rasprave o pročitanoj tekstu. Važno je da dijete kroz čitanje razumije priče koje su mu ispričane, da uživa u njima te da zna prepričati jednostavnu priču. Također, poželjno je da zna kako se drži knjiga i okreću listovi te poznaje smjer teksta. Nadalje, postoje i djeca mlađe dobi koja znaju prepoznati slova abecede i napisati svoje ime i prezime te samostalno pročitati jednostavniju slikovnicu.

Dijete upoznaje sebe preko slikovnice. Ona se smatra mostom između djeteta i roditelja. Čitajući djetetu od prvih dana, čak i kada dijete ne razumije što mu se čita, stvara se jedan poseban osjećaj bliskosti i povezanosti. Zajedničkim čitanjem, roditelj i dijete se upoznaju. Na taj način, roditelj uočava djetetove interese i načine razmišljanja, dok se kod najmlađih budi osjećaj ugone, sigurnosti i povjerenja. Zajedničko iskustvo čitanja ima mnogo dobrobiti koje pomažu njegovom fizičkom rastu te socijalnom i emocionalnom razvoju (Stričević, 2006).

Zašto je važno čitati djetetu slikovnice? Stvara se posebna bliskost između čitatelja i djeteta. Naime, tako dijete zadovoljava svoje potrebe za sigurnošću, pažnjom, ljubavi i uvažavanjem. Slikovnice mu pomažu da započne razgovor s roditeljem i podijeli ono što ga muči te traži dodatne informacije. Kroz iskustva likova u slikovnicama, dijete upoznaje različite emocije i uči razlikovati prihvatljive od neprihvatljivih načina izražavanja emocija. Osim toga, uči razlikovati dobre i loše likove. Postupci likova iz slikovnice pomažu djetetu da uvidi različitosti, nauči pravila ponašanja te ih tako usvoji i prihvati. Dok se djetetu čita slikovnica, ono razvija vještinu aktivnog slušanja, vidnog opažanja i pamćenja. Prepričavanje pročitano teksta kod djeteta potiče razvoj dugoročnog pamćenja. Razgovorom i raspravom o pročitano tekstu, potiču se misaone operacije predviđanja, zaključivanja te se razvija logičko razmišljanje. Dijete čitanjem slikovnice upoznaje i uči socijalne i moralne norme te socijalne odnose i uloge.

Primarni cilj čitanja djeci je da zavole pisanu riječ i čitanje. Kroz igru i zajedničko čitanje lakše će usvojiti mnogobrojne vještine te će biti pripremljeni za učenje i uvježbavanje tehnike čitanja u budućnosti. Čitajući omogućujemo djetetu da slušanjem priče i zajedničkim listanjem slikovnice ima aktivnu ulogu kao slušatelj te da nauči čitati.

3.2.1. Poticajna okolina

Autorica Čudina-Obradović (2002) smatra da su najvažniji dio poticajne okoline ljudi, koji vole dijete, grle ga te pričaju i čitaju slikovnice i priče. Okolina i ljudi s kojima dijete živi imaju veliki utjecaj na djetetov rast i razvoj. Poticajna obiteljska okolina smatra se glavnim elementom djetetove uspješnosti u govornom i čitalačkom razvoju. Kako bi dijete potaknuli na razvoj čitanja, važno je da se u njegovoj okolini nalazi raznolik izbor knjiga. Naime, potrebno je da u domu u kojem dijete živi bude raznolikih knjiga, časopisa i ostalih pribora koji su mu potrebni za razvoj čitanja i pisanja. Takvi materijali bi trebali biti dostupni djetetu u svakom trenutku kako bi ih dijete moglo odabrati i provoditi takve aktivnosti u svako doba dana. Bitno je ne prisiljavati ga na aktivnost čitanja i pisanja, već da ono samo pokaže interes za tim. Najuspješniji su oni roditelji koji čitanje smatraju oblikom igre i zabave te će uz njih djeca zavoljeti pisanu riječ.

U ranoj i predškolskoj dobi javlja se interes i ljubav za čitanjem. Tome može pridonijeti činjenica da i sami roditelji djeteta uživaju u čitanju. Glavni cilj čitanja ne bi trebao biti podučavanje već uspostavljanje pozitivnog odnosa i cijenjenje knjige te emocionalna uгода kod čitanja. U poticajnoj okolini, dijete rane i predškolske dobi prihvatit će čitanje kao izvor vedrog, sigurnog, ugodnog i toplog osjećaja povezanosti s roditeljima. Tako će dijete biti motivirano da čita što češće, da voli listati slikovnice te oponašati roditelje kako čitaju. Djetetova poticajna okolina u kojoj odrasta i budi radost čitanja te ljubav prema knjizi je jedno spontano, vedro i opušteno okruženje, bez straha od neuspjeha i slobode izbora koje mu pružaju roditelji (Čudina-Obradović, 2014).

3.2.2. Dijaloško čitanje

Dijaloško čitanje je čitanje u kojem se izmjenjuju faze čitanja i faze razgovora o pročitanom tekstu u slikovnici. Čitanje u kojem roditelj ima glavnu ulogu, a dijete je samo pasivan slušač nema velike dobrobiti za njega. Vrlo je važna interakcija između roditelja i djeteta prilikom čitanja jer dijete tako postaje ravnopravan partner u čitanju. Kada sudjeluje u interakciji, može iznijeti svoje misli i razmišljanja te postaviti pitanja koja ga zanimaju na temelju pročitanog. Kod zajedničkog čitanja važno je da dijete gleda u slikovnicu, prati tijek priče, gleda slike i slova. Kod dijaloškog čitanja čitač mora biti aktivan, razgovarati s djetetom o priči i slikama, poticati dijete na razgovor, postavljati pitanja, komentirati, dopustiti djetetu da govori. Razgovor prije, za vrijeme i nakon čitanja je koristan ne samo za bogaćenje vokabulara i razvijanje načina izražavanja, već i kod razjašnjenja moralnih dvojbi i usvajanja moralnog i dobrog ponašanja.

U svrhu razumijevanja funkcije čitanja, pisanja i obilježja teksta, roditelj s djetetom treba čitati slikovnice i kod čitanja razgovarati o slici i tekstu kako bi provjerili razumije li dijete priču. Nadalje, treba tražiti od djeteta da prepriča sadržaj u slikovnici, odgovara na pitanja o priči i likovima te postupno produljivati vrijeme pažnje (Čudina-Obradović, 2002). Važno je postavljanje pitanja tijekom čitanja jer to pomaže pojasniti ideje i poboljšati razumijevanje pročitanog. Pitanja tijekom čitanja su neophodna za jačanje dijaloga s tekstem jer postavljajući ih, djeca razmišljaju i dobivaju odgovore na ono što ih zanima, a čitatelj tako upoznaje dijete.

3.2.3. Rituali čitanja

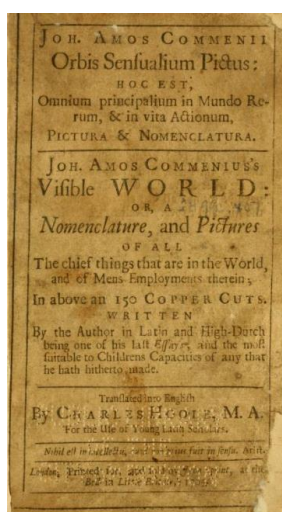
Ritual bi se smatralo čitanje na istom mjestu u skoro približno vrijeme te običaj zajedničkog čitanja što djetetu daje osjećaj sigurnosti. Ozračje čitanja priče treba biti ugodno, opušteno i toplo, a roditelj smiren i opušten. Treba čitati ugodnom jačinom i bojom glasa, uz pružanje pažnje i sigurnosti djetetu. Tako se stvara osjećaj ugone i povezanosti između roditelja i djeteta. Vrijeme provedeno čitajući s djetetom mora biti bez pritiska i žurbe. U to vrijeme, roditelj bi se trebao posvetiti isključivo djetetu te mu pokloniti svu svoju pažnju. Jedino tako će dijete zavoljeti knjigu i čitanje. Autorica Zalar (2008) smatra da bi roditelji trebali produljiti vrijeme užitka čitanja s djecom i razgledavanja slikovnica jer vrijeme koje djeci poklanjamo čini ih zadovoljnima, sretnima, samouvjerenima i sposobnima za život. Održavanjem jednostavnih, svakodnevnih obiteljskih aktivnosti djetetu se najbolje prenosi poruka da ga se cijeni i voli te takvi predvidljivi i pozitivni događaji ojačavaju osjećaj zajedništva, kontinuiteta, bliskosti i smisla pa se dijete u takvim trenucima osjeća prihvaćeno i sigurno.

3. POVIJEST SLIKOVNICE

4.1. Kratka povijest razvoja slikovnice u svijetu

Slikovnica se zvala svaka knjiga koja je bila opremljena slikama, no tek u 19. stoljeću slikovnica postaje knjiga u kojoj prevladava ilustracija i namijenjena je maloj djeci. Slikovnica svoj razvoj i popularnost doživljava tek razvojem tiska u 20. stoljeću, a u Hrvatskoj se pojavljuju kasnije nego u ostalim europskim zemljama.

Sredinom 17. stoljeća, točnije 1658. godine, teolog i pedagog Jan Amos Komensky smatra se začetnikom prve slikovnicu posvećene obrazovanju djece, pod nazivom *Orbis Sensualium Pictus*. Slikovnica je tiskana u Nürnbergu, a prema samom sadržaju slikovnice može se reći da je riječ o ilustriranoj knjizi. Kasnije je poslužila kao uzor mnogim bogato ilustriranim knjigama koje su služile za odgoj djece osamnaestog stoljeća. S druge strane, pravim ocem slikovnice Europljani smatraju J. Bertucha. Objavio je 1792. godine *Slikovnice za djecu* u 12 tomova, sa šest tisuća bakroreza. Bertuch je smatrao da je dječja slikovnica obavezna u dječjoj sobi, poput krevetića, lutke ili drvenog konjića te da je najranije poučavanje djeteta treba započeti preko slika.

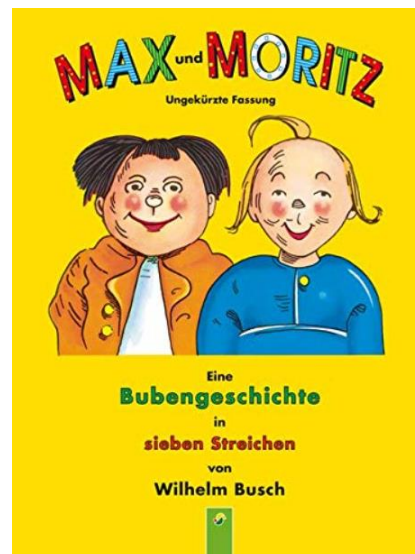
Slika 1. Naslovna strana *Orbis Sensualium Pictus*²

²<https://archive.org/details/johamoscommeniio00come/page/n5/mode/2up> (pristupljeno 01.05.2021.)

Najpoznatijom slikovnicom 19. stoljeća smatra se *Struwwelpeter* (*Janko Raščupanko*). Autor slikovnice je frankfurtski liječnik Heinrich Hoffmann, koji je odlučio sam napraviti slikovnicu za svojeg trogodišnjeg sina te se slikovnica smatra prvom slikovnicom modernog dizajna. Sličnu slikovnicu, uspio je napisati Wilhelm Busch, začetnik moderne karikature pod nazivom *Max i Moritz*. U klasike dječje književnosti svrstat će obje slikovnice (Batinić, Majhut 2001).

Slika 2. Naslovna strana *Struwwelpeter*

Slika 3. Naslovna strana *Max i Moritz*

4.2. Počeci slikovnice u Hrvatskoj

U popisu knjiga nakladnika Mučnjaka i Senftlebena, objavljenom u Danici 1880. godine, pojavljuju se sljedeće slikovnice: *Priča o ružici*, *Nova slikovnica za malu djecu*, *Milovanka*, *Priča o Pepeljugi*, *Priča o obuvenom mačku*. Prvom objavljenom slikovnicom u Hrvatskoj smatrala se *Nova slikovnica za malu djecu* autora Ljudevita Varjačića. Ta slikovnica nije sačuvana.

Autori Batinić i Majhut (2001) najstarijom sačuvanom slikovnicom smatraju *Domaće životinje* koja je izašla 1885. godine u nakladi Sveučilišne knjižare Franje Župana. Slikovnicu je napisao Josip Milaković, prema slikama Heinrich Leutemanna. U slikovnici su slike u položenom formatu te prikazuju domaće životinje koje mirno poziraju u profilu.

Slika 4. Naslovna strana *Domaće životinje*

Do početka 20. stoljeća, u Hrvatskoj je objavljeno dvadesetak slikovnica. U tim slikovnicama bili su tekstovi hrvatskih pisaca dok su ilustracije najčešće bile engleskih i njemačkih ilustratora. Prvom slikovnicom hrvatskog pisca, ilustratora i nakladnika smatramo *Dječju čitanku o zdravlju* objavljenu 1927. godine. Autorica djela je Ivana Brlić-Mažuranić, a ilustracije je izradio Vladimir Kirin.

Slika 5. Naslovna strana *Dječja čitanka o zdravlju*

„Najzastupljeniji autor tekstova tridesetih godina 20. stoljeća bio je Dinko Chudobe. Napisao je pedesetak slikovnica, između 1932. i 1942. godine u nakladama Papirosa i Naproze.“ (Batinić, Majhut 2001: 39). Kasna je pojava slikovnica u domaćoj nakladi na tržištu. Slikovnica je, kao autorsko djelo, u većini slučajeva shvaćena kao proizvod poput ostalih dječjih igračaka. Prve laporello slikovnice pojavljuju se 1910. godine. Kasno pojavljivanje domaćih ilustratora. Slikovnice su u Hrvatskoj nastajale po obrascu tekstualizacije slike.

4. ULOGA SLIKOVNICE U RAZVOJU DJETETA

Slikovnica ima pedagoški, psihološki, umjetnički i jezični potencijal. Ona pomaže djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi, razvija spoznajni svijet djeteta, sposobnosti pamćenja, mišljenja, zaključivanja, izaziva emocije, zadovoljava njegovu potrebu za novim i nepoznatim, potiče djetetov govorni razvoj, obogaćuje njegov rječnik i sposobnosti govornog izražavanja. Pomoću slikovnice dijete spoznaje i svijet oko sebe, pojave i odnose društvenoj i prirodnoj okolini na njemu primjeren način.

Čitanje slikovnica djetetu stvara naviku da koristi knjige od najranije dobi te da gleda i vidi svijet očima umjetnika. Kako navodi Zalar (2008) "svakodnevni dio djetetova života, kockica poveznica, tješiteljica i hrabrica trebala bi biti slikovnica."

Slikovnica nije samo igračka i ne smije ju se tako gledati. Ona pomaže i u razvoju predčitačkih i čitalačkih vještina i navika. To je dugotrajan proces koji počinje već od predškolske dobi. Čitanje slikovnica čini temelj razvoja čitalačke pismenosti ali doprinosi i učenju društvenih vrijednosti. Veliku ulogu u razvoju predčitačkih vještina uz pomoć slikovnice imaju i roditelji jer oni prvi upoznaju dijete sa slikovnicom. Slikovnica uvodi dijete u svijet pisane kulture te mu pruža prva čitateljska iskustva. Čitanje slikovnica također djeluje na djetetov socijalno-emocionalni i kognitivni razvoj te mu pomaže u stvaranju pozitivne slike o sebi. Tako ono zadovoljava svoje potrebe za pažnjom, ljubavi, prihvaćanjem i uvažavanjem.

Pri čitanju slikovnica djetetu mogu pomoći odrasle osobe postavljanjem dodatnih pitanja prije, tijekom i nakon čitanja slikovnice. Takva pitanja potiču dijete na aktivno slušanje, kratkoročno i dugoročno pamćenje, likovno, scensko i glazbeno izražavanje i stvaranje. Razgovorom i raspravom potiču se također i misaone operacije predviđanja i zaključivanja te se razvija logičko mišljenje djeteta (Vizek Vidović, Hrabar 1999).

Slikovnica također pobuđuje maštu i kreativnost djeteta, zadovoljava njegovu potrebu za izražavanjem i stvaranjem u različitim područjima: glazbenom, scenskom, likovnom i govornom. Na temelju pročitane slikovnice dijete može osmisliti neku svoju slikovnicu, drugačiji početak ili završetak priče, ubaciti novi izmišljeni lik, promijeniti mjesto i vrijeme radnje, osmisliti nova imena likovima, nacrtati likove u različitim likovnim tehnikama, osmisliti kratak glazbeni sadržaj slično. Slikovnica omogućuje djeci ne samo stjecanje, već i stvaranje novih znanja te iznošenje vlastitih ideja i mišljenja.

Društvena uloga slikovnice očituje se u prenošenju poželjnih i pozitivnih moralnih vrijednosti, kao što su odgovornost, otvorenost, povjerenje, pravednost, poštivanje i uvažavanje kulturnih i drugih različitosti te razvijanje globalne svijesti.

5.1. Kvalitetna slikovnice i primjerenost slikovnice dobi djeteta

Slikovnica kao prva djetetova knjiga materijalom, formatom, opremom i sadržajem treba biti prilagođena dobi djeteta. Samo tako može zadovoljavati njegove razvojne potrebe i čuvati tjelesnu sigurnost i zdravlje djeteta.

Svaka slikovnica u svojem tekstu i ilustracijama ima nešto posebno i drugačije. Treba birati kvalitetne slikovnice koje potiču interes djeteta za knjigom. Odabir kvalitetne slikovnice nije lagan. Roditelj ili odgajatelj trebaju biti dobro informirani kako bi izabrali slikovnicu koja djetetu najbolje odgovara. Prilikom izbora slikovnice treba obratiti pozornost ne samo na razvojne karakteristike djeteta, već i na estetski izgled i edukativnu vrijednost slikovnice.

Od rođenja do druge godine života djeteta treba birati slikovnice bez teksta ili s manje teksta te jasnim, šarenim ilustracijama, s tekstom koji se rimuje i ponavlja. Za djecu te dobi preporučuju se knjige od mekih i trajnih materijala koji se teško trgaju i ne predstavljaju opasnost za zdravlje i sigurnost djeteta. U trećoj i četvrtoj godini djecu počinju zanimati priče o ljudima, životinjama te svakodnevnom životu. U toj dobi pogodne su priče s jednostavnim zapletima kako bi djeca sama mogla predvidjeti što će se dogoditi. Tada djeca uživaju u bajkama koje imaju opasne situacije, ali na kraju završe sretno. U petoj i šestoj godini djetetova pažnja i zainteresiranost se širi te su poželjni razni književni žanrovi prepuni slika koje pomažu djeci da bolje prate složenije zaplete (Vizek Vidović, Hrabar 1999).

5. FUNKCIJE SLIKOVNICE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

Svaka knjiga ima svoje funkcije pa tako i slikovnica. Slikovnice su namijenjene djeci, rade s određenim ciljem odgoja i obrazovanja djeteta, ali i radi zabave. Autor Čačko (2000) navodi šest njenih funkcija:

6.1. Informacijsko-odgojna funkcija

Dijete će kroz slikovnicu dobiti odgovor na mnoga pitanja. Sve odgovore i rješenja problema pronaći će u slikovnici. Tako će shvatiti važnost slikovnice i spoznati koliko novih znanja pruža slikovnica. Pomoću slikovnice dijete uči odnose među stvarima i pojavama i što je najvažnije, uči razvijati vlastito mišljenje (analizu, sintezu) (Čačko, 2000).

6.2. Spoznajna funkcija

Spoznajna funkcija omogućava djetetu da provjerava svoje spoznaje i znanje o stvarima i odnosima. Osim toga, dobiva sigurnost da su njegova iskustva ispravna, a stavovi adekvatni (Čačko, 2000).

6.3. Iskustvena funkcija

Vrlo je važna iskustvena funkcija slikovnice. Kroz nju slikovnica može pokrenuti razgovor roditelja i djeteta kako bi razmijenili iskustva i povezali dvije različite generacije. Najmlađi će kroz razgovor stvarati vlastiti doživljaj i novo iskustvo. Čačko (2000:16) navodi kako „slikovnica omogućuje djeci bolje razumijevanje sebe i društva te može pomoći u socijalizaciji djeteta. Naime, slikovnica proširuje opće znanje, iz nje se dijete može oblikovati u društveno, kvalitetno i ravnopravno biće koje će prihvatiti zajednica.“

6.4. Estetska funkcija

U odabiru slikovnice veliku ulogu ima estetska funkcija. Ona razvija u djetetu osjećaj ljepote te utječe na njegove emocije. Dijete će prije izabrati knjigu koja je njemu likovno privlačna. Različite boje i zanimljivi likovi u djetetu će pobuditi razne osjećaje. Slikovnica ne utječe samo na emocionalan razvoj, već utječe na razvoj djetetova ukusa (Čačko, 2000).

6.5. Zabavna funkcija

Zabavna funkcija slikovnice je neizostavna. Naime, kako bi ju dijete nastavilo čitati ona mora biti zabavna. Mora sadržavati interaktivnu komponentu kako bi se dijete njome igralo i zabavljalo. Slikovnice koje nisu djetetu zabavne dosadne su i odbojne te će ono imati osjećaj da ga se sili na čitanje. Njegovo zanimanje za čitanje će rasti ako je slikovnica zabavna i njemu privlačna (Čačko, 2000).

6.6. Govorno-jezična funkcija

Zanimljiv tekst, slika i tema u slikovnici potiču dijete na maštu, razumijevanje teksta i znatiželju za obogaćivanjem rječnika koji će koristiti u raspravama s odraslima. Kroz slikovnice, djeca vježbaju vještine govora. Ilustracija u slikovnicama ima velik zadatak, ona djetetu objašnjava radnju čak i prije nego što znaju čitati. Pomoću ilustracije djeci dajemo priliku da izgrađuju svoj vokabular putem vizualnih znakova koje pruža slikovnica (Martinović, Stričević, 2011).

7. VRSTE SLIKOVNICE

Slikovnice se dijele na temelju različitih kriterija. Autori Crnković i Težak (2002) spominju podjelu slikovnice na umjetničke i narativne, dok Majhut i Zalar (2008) klasificiraju slikovnicu s obzirom na: oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta. Svaka vrsta slikovnice posebna je na svoj način.

Klasifikacija slikovnica autora Majhut i Zalara (2008) je sljedeća:

7.1. Slikovnice po obliku

U slikovnice po obliku ubrajamo:

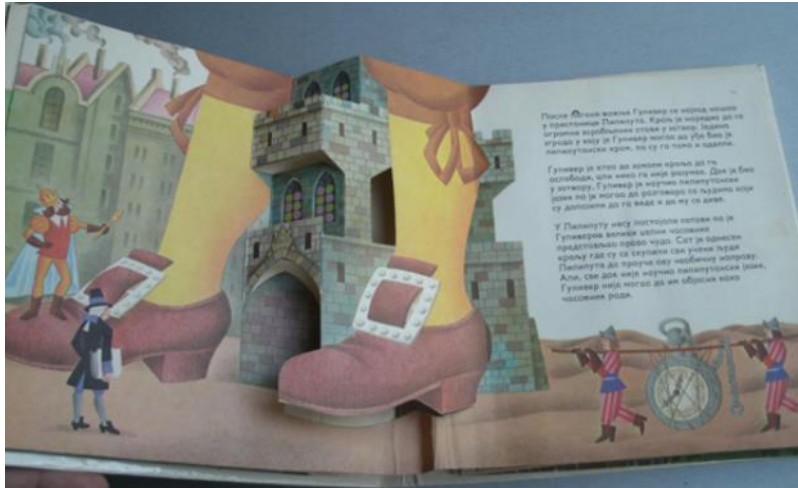
- laporello
- pop-up
- nepoderive
- slikovnice-igračke
- slikovnice-otklapalice
- multimedijske
- elektroničke slikovnice

Laporello slikovnice smatraju se slikovnicama za najmlađe, jer ne zahtijevaju finu motoriku ruku da bi dijete moglo otvarati i zatvarati knjigu. Takve slikovnice sastoje se od šest do deset stranica, a izgledaju poput harmonike. Svaka stranica sadrži ilustraciju koja je cjelina za sebe. Laporello slikovnice ne služe samo za čitanje, već i za dječju igru jer su načinjene od mekanog materijala.

Slika 6. Laporello slikovnica

Pop-up slikovnice su interaktivne slikovnice koje sadrže trodimenzionalne slike koje se podižu prilikom otvaranja stranice. To su moderne rasklopne slikovnice koje su drugačije od običnih slikovnica, zbog toga što pokazuju trodimenzionalnost, dubinu i pokret. Mogu se još nazivati i igračkama za djecu, a upravo zbog te trodimenzionalnosti su privlačnije i zanimljivije djeci.

Slika 7. Pop-up slikovnice

Nepoderive slikovnice su slikovnice izrađene od platnenog ili plastičnog materijala. Namijenjene su mlađoj dobnoj skupini djece, oni takve slikovnice pokušava potrgati, staviti u usta i slično.

Slika 8. Nepoderive slikovnice

Slikovnice-igračke su slikovnice s dodatnim interaktivnim sadržajima, s dodanim krpenim likovima npr. „uvuci prstić“.

Slika 9. Slikovnice-igračke

Slikovnice-otklapalice ili poznatije kao slikovnice s „prozorčićima“. U njima su dodatni sadržaji prekriveni te na taj način bude znatiželju kod djece i njihovo otvaranje prozorčića.

Slika 10. Slikovnice-otklapalice

7.2. Slikovnice po strukturi izlaganja

Autori Crnković i Težak (2002) slikovnice po strukturi izlaganja dijele na tematske i narativne. Tematske slikovnice prikazuju svakodnevni život djeteta, koristeći teme o zdravlju i higijeni, obitelji, životinja, prirode, prometa i slično. One se najčešće dijele na poučne ili informativne slikovnice te umjetničke slikovnice. Narativne slikovnice su najčešće prerade bajki. U narativnim slikovnicama pripovjedač je i narator priče, a to su slikovnice s više kratkih ili samo jednom pričom koja se proteže kroz cijeli tekst.

7.3. Slikovnice prema sadržaju

Autori Majhut i Zalar (2008) tvrde da sadržaj u slikovnicama može biti bilo što, odnosno ono što se može tematski obraditi. Najčešće teme slikovnica su: svakodnevni život, životinje, priroda, abecedni sadržaj slikovnice, brojčani sadržaj slikovnice, fantastika i ostalo.

Slikovnice prema strukturi sadržaja mogu biti spoznajne, problemske i terapijske. Spoznajne slikovnice bi bile slikovnice koje uče djecu vezanje vezica, gledanje na sat, razlikovanje boja te pojmovima suprotnosti (gore-dolje, lijevo-desno). Problemske slikovnice tematiziraju razne probleme prilikom dječjeg odrastanja. Uz terapijske slikovnice dijete proživljava težu životnu traumu te razvija svoje osjećaje.³

³<https://jglobitelj.hr/obitelj/kad-prica-nade-svoje-dijete> (07.05.2021.)

7.4. Slikovnice s obzirom na likovnu tehniku

Slikovnice s obzirom na likovnu tehniku mogu biti:

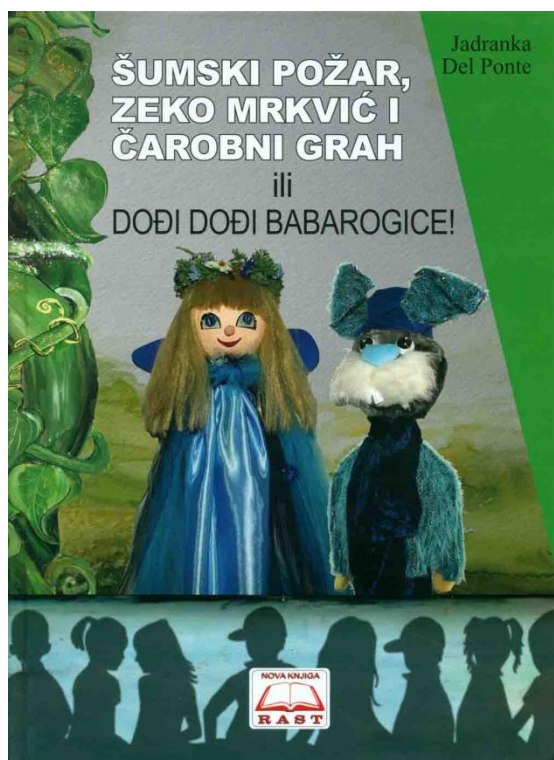
- fotografske slikovnice
- lutkarske slikovnice
- strip slikovnice
- slikovnice stvarnih dječjih crteža
- crteža umjetnika te
- interaktivne slikovnice.

Fotografske slikovnice su slikovnice koje nastaju korištenjem različitih fotografija kako bi stvorile zanimljivu priču.

Slika 13. Fotografska slikovnica

Lutkarske slikovnice nastaju oblikovanjem lutaka od različitih materijala.

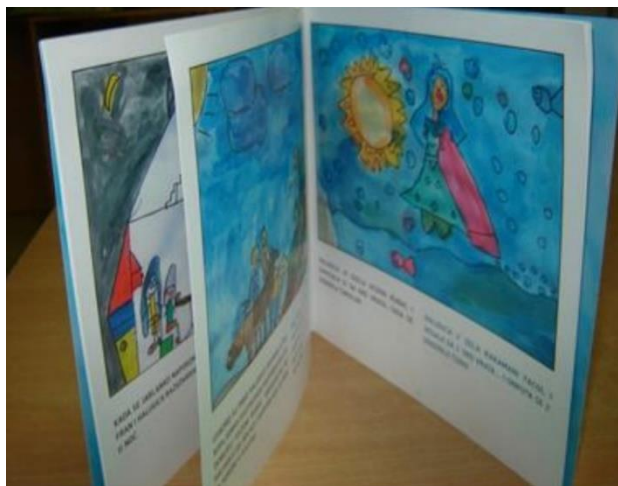
Slika 14. Lutkarska slikovnica

Strip slikovnice, kako i sam naziv kaže, nastaju spojem stripa i slikovnice.

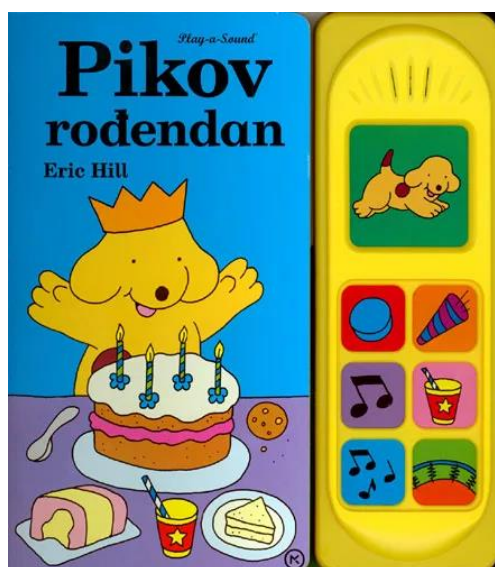
Slika 15. Strip slikovnica

Slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika su slikovnice koje nastaju ubacivanjem stvarnih radova djece i odraslih.

Slika 16. Slikovnica stvarnih dječjih crteža

Interaktivne slikovnice su slikovnice koje nastaju zbog povećanja djetetove motivacije i interesa u igri. Svrha tih slikovnica je učenje putem različitih poticaja, npr. dijete će pritisnuti određenu stvar koja proizvodi zvuk. Ovakve slikovnice omogućuju utvrđivanje starih znanja i učenje novih te su uglavnom namijenjene djeci predškolske dobi.

Slika 17. Interaktivna slikovnica

7.5. Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta

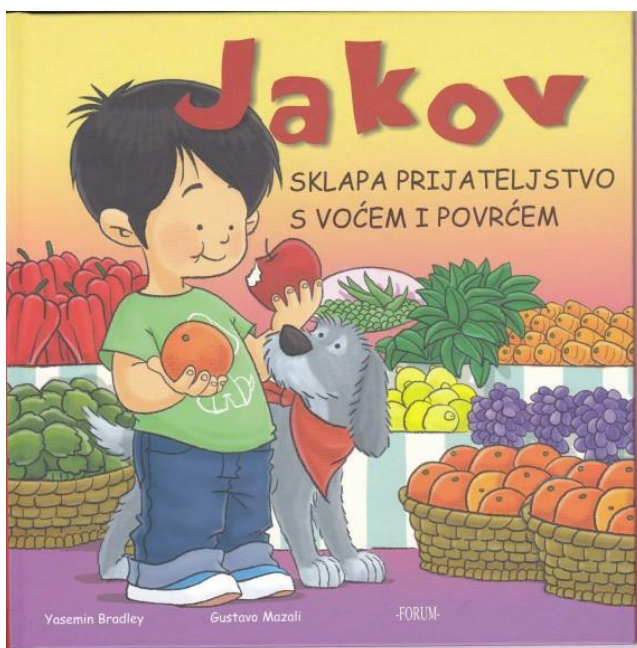
Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta Majhut i Zalar (2008) dijele na slikovnice kojima se djeca samostalno služe, slikovnice za koje je potrebna asistencija odrasle osobe, roditelja ili odgojitelja te interaktivne slikovnice. Važna je veza između tekstualnog i vizualnog dijela slikovnice koju stvara pripovjedač.

7.6. Slikovnice prema doživljaju i namjeni

Slikovnice prema doživljaju i namjeni mogu biti poučne i umjetničke. Poučne slikovnice služe u svrhu podučavanja djece određenim temama, poput biljnog i životinjskog svijeta, zdravlja, higijene, prometa i slično. Umjetničke slikovnice potiču stvaranje unutarnjeg odnosa između čitatelja i gledatelja (Crnković, Težak 2002).

8. PRIMJER STVARALAČKOG PRISTUPA SLIKOVNICI U RADU S DJECOM

Edukativna slikovnica pod nazivom „Jakov sklapa prijateljstvo s voćem i povrćem“ autora Yasemin Bradley i ilustratora Gustava Mazali izdana je 2014. godine. Slikovnica predstavlja glavnog lika Jakova koji voli jesti slatkiše sa svojim psom Rubijem. Jakov ne voli voće i povrće te svakodnevno izbjegava mamin ručak. Tijekom noći, u snu, Jakov sklapa prijateljstvo s voćem i povrćem. Svi su mu se pojedinačno predstavili i objasnili mu svoje kvalitete te važnost raznolikog voća i povrća za zdravlje. Sljedeće jutro, Jakov mami ispriča san te polako počinje jesti voće i povrće.

Slika 18. Naslovna strana slikovnice *Jakov sklapa prijateljstvo s voćem i povrćem*

Svaka se slikovnica, pa i ova, može upotrijebiti u radu s djecom na način da se metodički prilagodi njihovoj razvojnoj dobi, uz napomenu da uz nju treba koristiti i čitav niz ostalih didaktičkih sredstava u raznovrsnim aktivnosti koje treba metodički dobro osmisliti i međusobno integrirati (glazbene, likovne, kineziološke, predmatematičke, govorne i sadržaje okoline). Važno je angažirati sve djetetove potencijale, zadovoljiti njegove raznovrsne potrebe te poticati njihov dijalog s prirodnim i društvenim okruženjem. Svi centri aktivnosti trebaju biti obogaćeni didaktičkim sredstvima kojima će se poticati djecu na stjecanje novih spoznaja i stvaralačko-istraživački pristup raznovrsnim ponuđenim sadržajima.

U većem vremenskom razdoblju i kroz više aktivnosti u kojima će se navedena slikovnica koristiti, moguće je zadovoljiti sljedeće razvojne potrebe djeteta:

a) Tjelesne i psihomotorne potrebe

- razvoj koncentracije, snalažljivosti i spretnosti prilikom rukovanja predmetima (voćem, povrćem, vagom, utezima, slikovnicom)
- razvoj fine i grube motorike ruku, šake i prstiju
- snalaženje djeteta u prostoru, kroz odabir centara u kojima se želi igrati

b) Socio-emocionalne potrebe:

- stvarati ugodnu atmosferu u grupi
- poticati osjećaj zajedništva i suradničkih odnosa tijekom grupnih aktivnosti
- razvoj tolerancije i samokontrole, poštivanja dogovorenih pravila, mirnog rješavanja sukoba i postizanja kompromisa
- razvoj sposobnosti donošenja samostalnih odluka prilikom odabira ponuđenih centara i poticaja
- podržavati radoznalost djece tijekom aktivnosti te poticati samostalnost pri rukovanju igračkama i didaktičkim materijalom
- jačati samopouzdanje djeteta pozitivnim vrednovanjem njegovih uradaka (glazbenih, likovnih, govornih, komunikacijskih i drugih)

c) Istraživačko-spoznajne potrebe:

- razvoj kognitivnih sposobnosti (mišljenja, pamćenja, zaključivanja, dedukcije i indukcije, uočavanja sličnosti i razlika, uzročno posljedičnih veza i odnosa)
- razvoj taktilne percepcije i stjecanje iskustva dodirrom
- razvoj vizualne percepcije (uočavanje, prepoznavanje, razlikovanje veličina, oblika boje, tvrdoće, mekoće...)
- razvoj predmatematičkih vještina (oblik, veličina, težina)
- istraživanje, promatranje i zaključivanje o predmetima i pojavama po izgledu, obliku, veličini, kvaliteti)
- razvoj percepcije mirisom i okusom
- razvoj prostorne percepcije i orijentacije te prostornih odnosa i pojmova
- razvoj predčitačkih vještina (funkcija i svrhe pisanog jezika, dogovorene karakteristike pisma i pisanog teksta)
- usvajanje grafofoničkog znanja
- stvaralačko pričanje i govorno stvaralaštvo uz govorne igre (stvaranje i pronalaženje rime, stihova)
- razvoj sposobnosti dramatizacije i improvizacije teksta iz slikovnice (priče, bajke, basne...)

d) Stvaralačke potrebe:

- poticati razvoj mašte i kreativnosti kroz likovne i glazbene aktivnosti (modeliranje, slikanje, crtanje, glazbena improvizacija)
- razvoj likovnog senzibiliteta za različite materijale i sredstva
- razvoj vlastitih ideja kroz stvaralački pristup literarnim sadržajima
- slobodan izbor centara i sredstava u kojima će dijete stvarati vlastite uratke
- usvajanje pravila igara i smišljanje novih pravila

e) Komunikacijske potrebe:

- razvoj govornih vještina tijekom i nakon aktivnosti (opisivanje, pričanje, objašnjavanje, izmišljanje novih imena likovima, izmišljanje novog početka i kraja priče, mijenjanje sadržaja priče i drugo)
- poticanje međusobne komunikacije djece tijekom zajedničkih aktivnosti
- razvoj dijaloga djece i odraslih tijekom aktivnosti
- bogaćenje rječnika, razumijevanje i korištenje novih riječi i pojmova
- razvoj verbalnog izražavanja bogaćenjem rječnika, razvoj neverbalne komunikacije
- razvoj komunikacijskih vještina i radoznalosti (razgovorom, dogovorom, iznošenjem vlastitog mišljenja, postavljanjem pitanja, davanjem odgovora, aktivnim slušanjem)
- poticati korištenje uljudbenih fraza (molim, izvoli, hvala, pozdrav) tijekom igre i ponuđenih aktivnosti
- poticati djecu na iznošenje vlastitih dojmova tijekom i nakon aktivnosti

Ovisno o stručnosti i kreativnosti odgojitelja, moguće je primjenom ove i drugih slikovnica realizirati i drugačije zadatke, naravno, kroz više aktivnosti u dužem vremenskom razdoblju

8.1. Mogućnosti metodičko-stvaralačkog pristupa slikovnici u radu s djecom

Pri korištenju slikovnice kao didaktičkog sredstva u radu s djecom, moguće je koristiti raznovrsne metodičko-stvaralačke pristupe⁴:

- promijeniti završetak priče u slikovnici
- nacrtati naslovnu stranu slikovnice
- izmisliti priču koja ima isti naslov kao priča u slikovnici
- izmisliti zagonetku o liku iz slikovnice
- navesti dva najvažnija događaja iz slikovnice

⁴ Tatković, N. (2017). Bilješke s predavanja iz Metodike govorne komunikacije 1

- napraviti igrokaz u kojem će djeca sama smišljati tekst za pojedini lik, scenu i kostime
- brojalicom odrediti koje će dijete glumiti pojedinu ulogu pri dramatizaciji teksta
- usporediti pročitane slikovnice s nekom slikovnicom koja je djeci poznata
- pronaći slikovnicu u kojoj se spominje sličan sadržaj
- interpretirati priču iz slikovnice i pitati djecu koji lik bi mogao biti njihov prijatelj, a koji ne bi to mogao biti i zašto
- nabrojati i opisati karakteristike pojedinog lika
- napraviti križaljku od pet i više riječi koje se nalaze u slikovnici
- izraditi lutke koje predstavljaju jedan ili više likova iz slikovnice
- izraditi mapu mjesta u kojem se radnja priče iz slikovnice događa
- izmisliti TV reklamu za slikovnicu
- podijeliti priču iz slikovnice na nekoliko ključnih dijelova i za svaki izmisliti naslov ili nacrtati sliku
- izmisliti priču na zadane riječi iz slikovnice ili na zadanu ilustraciju iz slikovnice
- opisati/izmisliti o čemu lik iz slikovnice sanja, brine, čemu se veseli, čega se boji
- potaknuti djecu da se užive u ulogu pisca i kažu zašto je napisao slikovnicu, kada, gdje...
- pozvati pisca u dječji vrtić i potaknuti komunikaciju djece s njim
- potaknuti djecu da izmisle brojalicu ili zagonetku o likovima iz slikovnice
- izraditi kazalište sjena s djecom.

Osim navedenih, odgojitelj može osmisliti i drugačije stvaralačke načine primjene slikovnice u radu s djecom. Međutim, prije primjene bilo koje slikovnice u odgojno obrazovnom radu, potrebno je osigurati organizacijske, materijalne (kontekstualne), socijalne, estetske i higijenske uvjete. Jedino se na taj način može ostvariti njena informacijska, odgojno-obrazovna, spoznajna, estetska, emotivna i zabavna uloga.

9. ZAKLJUČAK

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće. Ona nije samo igračka, već predstavlja prozor u svijet koji omogućava djetetu pogled u sadašnjost i budućnost. Zasluguje počasno i početno mjesto u našim srcima. Prilikom odabira slikovnice važno je odabrati kvalitetnu slikovnicu koja će biti poticaj za provedbu mnogih aktivnosti s djetetom u kući i dječjem vrtiću. Zanimljiva tema, likovi bliski djeci, dobno adekvatna primjerena slikovnica, kvaliteta teksta i ilustracije sve to utječe na kvalitetan razvoj djeteta te budi interes i ljubav prema čitanju.

Svi ljudi, koliko god godina imali, vole se prisjetiti svojih prvih dana života. Svoje omiljene igračke i slikovnice. To su događaji koji se teško mogu zaboraviti i pamte se cijeli život. Zbog toga su važni trenuci čitanja slikovnice jer oni mogu odrediti te formirati stavove i ponašanja za cijeli život.

10. LITERATURA

Knjige:

1. Batinić, Š., Majhut, B. (2001). Od slikovnjaka do vragobe, Hrvatske slikovnice do 1945. godine. Zagreb: Hrvatski školski muzej.
2. Crnković, M., Težak, D. (2002). Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine. Zagreb: Znanje.
3. Crnković, M. (1967). Dječja književnost – priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike. Zagreb: Školska knjiga.
4. Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U: Javor, R. (2000) Kakva je knjiga slikovnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, str. 12-17.
5. Čudina-Obradović, M. (2002). Čitanje prije škole. Priručnik za roditelje i odgojitelje. Zagreb: Školska knjiga.
6. Čudina-Obradović, M. (2003). Igrom do čitanja: Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja. Zagreb: Školska knjiga.
7. Čudina-Obradović, M. (2014). Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
8. Hameršak, M., Zima, D. (2015). Uvod u dječju književnost. Zagreb: Leykaminternational d.o.o.
9. Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? U: Javor, R. (2000) Kakva je knjiga slikovnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, str. 7-11.
10. Javor, R. (2000). Kakva je knjiga slikovnica, zbornik. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
11. Javor, R. (1997). Dječja knjiga u Hrvatskoj danas: teme i problemi: zbornik. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
12. Kos-Paliska, V. (1997). Likovni govor slikovnice. U: Javor, R. (1997) Dječja knjiga u Hrvatskoj danas. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, str. 88-93.
13. Petrović-Sočo, B. (1997). Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje. Zagreb: Alinea.
14. Vizek Vidović, V., Hrabar, D. (1999). Čitajmo djeci za laku noć: Priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi. Zagreb: USIP.

15. Zalar, D., Boštjančić, M., Schlosser, V. (2008). Slikovnica i dijete: Kritička metodička bilježnica 1. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
16. Zalar, D., Kovač-Prugovečki S., Zalar, Z. (2009). Slikovnica i dijete: Kritička metodička bilježnica 2. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
17. Zimmermann, S., Hutchins, C. (2009). Sedam ključeva čitanja s razumijevanjem: Kako pomoći djetetu da čitaju i razumiju pročitano. Buševac: Ostvarenje.

Znanstveni i stručni članci:

1. Balić-Šimrak, A., Narančić Kovač, S. (2012). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 66: str. 10-12.
2. Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj* 71: str. 20-22.
3. Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium: časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova* 1, str. 39-63.
4. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima* 66, str. 8-9.

Mrežni izvori

1. Marchini, T. (2011) 9 Factors That Make A Picture Book Successful. Dostupno na <https://tracymarchini.com/2011/02/14/9-factors-that-make-a-picture-book-successful/>
(Pristupljeno: 15.05.2021.)
2. Dostupno na <https://iglobitelj.hr/obitelj/kad-prica-nade-svoje-dijete>
(Pristupljeno: 07.05.2021.)
3. Dostupno na https://www.rivrtici.hr/sites/default/files/datoteke/kako_citati_slikovnice.pdf
(Pristupljeno: 01.06.2021.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Naslovna strana Orbis SensualiumPictus

Slika 2. Naslovna strana Struwwelpeter

Slika 3. Naslovna strana Max i Moritz

Slika 4. Naslovna strana Domaće životinje

Slika 5. Naslovna strana Dječja čitanka o zdravlju

Slika 6. Laporello slikovnica

Slika 7. Pop-up slikovnice

Slika 8. Nepoderive slikovnice

Slika 9. Slikovnice-igračke

Slika 10. Slikovnice-otklapalice

Slika 11. Multimedijaska slikovnica

Slika 12. Elektronička slikovnica

Slika 13. Fotografska slikovnica

Slika 14. Lutkarska slikovnica

Slika 15. Strip slikovnica

Slika 16. Slikovnica stvarnih dječjih crteža

Slika 17. Interaktivna slikovnica

Slika 18. Naslovna strana slikovnice *Jakov sklapa prijateljstvo s voćem i povrćem*

SAŽETAK

Slikovnica se smatra prvim prozorom u djetetov svijet. Cilj ovog rada je bio objasniti slikovnicu kao prvu knjigu djetinjstva. Prvi dio rada odnosi se na slikovnicu općenito te njezin položaj u dječjoj književnosti. Objasnjeni su tekst i ilustracija u slikovnici i njihov međusobni odnos. Ukratko je opisana povijest slikovnice u svijetu i Hrvatskoj. U drugom dijelu rada navedena je uloga slikovnice u razvoju djeteta. Opisane su funkcije slikovnice te vrste slikovnice i slike za svaku slikovnicu. Na kraju rada nalaze se primjeri priprema za rad s djecom uz stvaralački pristup slikovnici.

Ključni pojmovi: slikovnica, povijest slikovnice, karakteristike, vrste slikovnice, metodički pristupi

SUMMARY

The picture book is considered the first window into a child's world. The aim of this paper was to explain the picture book as the first book of childhood. The first part of the paper refers to the picture book in general and its position in children's literature. The text and illustration in the picture book and their relationship are explained. The history of the picture book in the world and in Croatia is briefly described. The second part of the paper states the role of the picture book in the child's development. The picture book functions and the types of picture book and picture for each picture book are described. At the end of the paper, there are examples of preparations for working with children with a creative approach to the picture book.

Key words: picture book, history of picture book, characteristics, types of picture book, methodical approaches